

Indledning	2
Jacques Derrida: Opgøret med bogens logocentriske struktur	2
<i>Forskellenes uendelige spil: Différance</i>	2
<i>Den lineære skrifts ophør er bogens ophør</i>	4
<i>Delkonklusion</i>	5
Judith Butler: Den heteronormative struktur	5
<i>Den kohærente, entydige identitet</i>	5
<i>Biologisk køn, socialt køn og begær: "Kønskernen"</i>	6
<i>Kønnets performativitet: Personens becoming</i>	7
<i>Strukturen bryder sammen: De ulæselige ekskluderede</i>	7
<i>Delkonklusion</i>	9
Retten til selvidentifikation: En forhandling gennem sproget	9
<i>Den transkønnedes aktuelle situation</i>	10
<i>Anerkendelse gennem sproget</i>	10
<i>Kritisk blik: Den transkønnede som teoretisk pointe</i>	11
<i>Sprogets forhandlende muligheder</i>	12
Konklusion	13
Litteraturliste	16

Indledning

I 2011 udkom romanen *Huden er det elastiske hylster der omgiver hele legemet*¹, skrevet af Bjørn Rasmussen. I *Information* skrives: ”Bjørn Rasmussens lille debutroman **sprænger alt**, den kommer i nærheden af: kroppen, **kønnet**, **skriften**, fortællingen”. (Nexø 10.11.11, egen fremhævning) Romanen betegnes som queerlitteratur og spiller ukontroversielt ind i en voldsom forhandling af, hvad kønnet er, og hvor det sidder. Judith Butlers værk *Gender Trouble* fra 1990 revolutionerede forståelsen af kønnet som en indre essens, der determinerer personen til den biologisk kønnede krop. Kønnet bliver – i forlængelse af poststrukturalistisk tradition – processuelt, og der findes ikke en endelig betydning af at være mand eller kvinde, hvormed Butler advokerer for en åbning af kønskategoriernes grænser. *HEHL* springer alle grænser for, hvad der traditionelt forstås med *betydning* på to parallelniveauer, tekst og identitet, da hverken teksten eller fortælleren er mulige at sætte på struktur.

Denne opgave søger at belyse, hvorledes Butler i sin kønsteori tager udgangspunkt i Jacques Derridas sprogteori om betydning som værende konstant udsat. Ydermere vil den transkønnedes manglende position i sproget diskuteres i en undersøgelse af, hvorfor sprogteorien er afgørende i det danske samfunds kønsforhandling. Problemformuleringen lyder: *På hvilke måder er Derridas sprogteori en forudsætning for Butlers moderne kønsteori?* Opgaven er ikke en Derrida-eksegese men en læsning *med henblik på* kønsteori. Metodisk og opbygningsmæssigt vil opgaven strukturere sig om *HEHL* for anskueliggørelsens skyld.

Jacques Derrida: Opgøret med bogens logocentriske struktur

HEHL er på alle måder udiagnosticerbar, hvormed det ikke er muligt at give et resumé eller en spændingskurve. Bjørn Rasmussen udtrykker følgende: ”Skrift er noget meget **organisk** for mig [...]”. (dr.dk 10.11.13, egen fremhævning)

Forskellenes uendelige spil: *Différance*

Derrida ønsker at gøre op med vestlig tænkningens *logocentrisme*. Den logocentriske struktur arbejder med ét centrum, *det transcendentale signifié*, hvor betydning skal være absolut: ”Et transcendentalt signifié er nødvendigt for at forskellen mellem signifié og signifiant ét sted kan være absolut og ureducerbar.”. (Derrida 1970 : 67) For at denne struktur skal kunne opretholdes, må den udgrænse

¹ Romanen gennemgående blive betegnet som *HEHL*

² Når Butler taler om *samfundet*, sigter hun til moderne vestlige højindkomst samfund med kernefamiliestruktur. I min brug af hendes teori: *Det danske samfund*.

de elementer, der ikke passer ind. (Dahlerup 1991 : 33)

Derridas teori udspringer af Saussures teori om tegnets todeling: Signifié og signifiant. Forholdet mellem de to er arbitrære, og betydningen af signifié er udelukkende et produkt af forskellen mellem *to* signifiants; der er et entydigt forhold mellem signifié og signifiant inden for et totalt og lukket system. (Butler 2010 : 91) Den underliggende struktur søger Strukturalismen at udlægge. Derrida forholder sig kritisk til dette entydige forhold og understreger, at betydningen opstår i forskellen mellem mange signifiants. Han introducerer begrebet *différance*, en sammenblanding af adjektiverne *different* (forskellig) og *diffère* (udsat, opsat, udskudt). *Diffère* indikerer, at betydning altid vil være udskudt. Eksempelvis:

Lad os tage bogstaverne k-a-t som det betegnende [signifiant]. Lad os sige, at vi ikke ved, hvad det betyder, og derfor slår ordet op i et leksikon. Der får vi så at vide, at "kat" er et dyr. Hvis vi heller ikke ved, hvad "dyr" betyder, må vi slå det op, osv. I denne proces har "dyr" skiftet plads. Først var det det betegnede [signifié] til kat, så blev det selv betegnende [signifiant] til den næste betydning. (Dahlerup 1990 : 34)

Et signifié vil derfor altid være et signifiant for noget andet, og *a*'et frem for *e*'et i *différance* gør ordet til et verbum, hvormed der tale om en uafsluttelig *bevægelse*. Derrida beskriver *différance* som et *spil*: "[...] every concept is inscribed in a chain or in a system within which it refers to the other, to other concepts, by means of the systematic play of differences." (Derrida 1991 : 63)

Det er umuligt at tale om et centrum, hvor forholdet mellem de to dele er absolut, (Derrida 1972 : 249) da centrummet ikke selv kan undslippe forskellenes spil. Opgøret med det transcendentale signifié udvider mulighederne for betydning ad infinitum. (op.sit. : 249) Da mennesket søger og begærer et centrum i verden, som muliggør kohærens, er det problematisk at gøre op med centrummet. I indledningen til *Of Grammatology* skriver Gayatri Spivak: "Humankind's common desire is for a stable center, and for the assurance of mastery [...]". (Spivak 1997 : 10) Centrummets funktion sætter stopper for den uendelige henvisning fra tegn til tegn og usikkerheden, der er knyttet til relativitet. (Derrida 1970 : 114) Det lukker for det ubegrænsede spil af betydning: "The function of this center was not only to orient, balance, and organize the structure [...] but above all to make sure that the organizing principle of the structure would limit what we might call the *free-play* of the structure." (Derrida 1972 : 247ff) Menneskets ønske om at binde spillet er ikke muligt at holde tilbage. (Derrida 1970 : 131)

Den lineære skrifts ophør er bogens ophør

Logocentrismen omhandler ikke kun metafysiske spørgsmål, hvorfor Spivak videre skriver: “[...] a book, with its ponderable shape and its beginning, middle, and end, stands to satisfy that desire.”. (Spivak 1997 : 10) Bogens struktur er i sig selv logocentrisk, da den forhindrer skriftens eksplosion. (Derrida 1970 : 64) Vores instrumentaliserede tilgang til teksten underkender de modsigende elementer, der *altid* vil være i en tekst, idet betydning aldrig ligger fast. Det vestlige samfund præsenterer mennesket for analyseværktøjer og læsemetoder, der ifølge Derrida alle er opstået i logocentriske interesser. (op.sit. : 110) Vores tilgang til teksten er præget af behovet for at finde ind til et centrum, hvilket ikke er muligt: ”The text has no stable identity, no stable origin, no stable end.”. (Spivak 1997 : 11) Teksten er aldrig kun signifiant for ét signifié.

Romanen *HEHL* er for den *skolede* læser en udfordring med dens poetiske leg med ord og betydninger. I den traditionelle romananalyse er spørgsmål som ”hvad er fortællerteknikken”, ”hvad er hovedbudskabet” og ”hvordan er spændingskurven” uundgåelige. Ingen af disse spørgsmål synes mulige at besvare. Utallige emner ligger og ulmer i teksten: homoseksualitet, prostitution, transvestisme, transkønnethed, far/søn-forhold, sadomasochisme m.fl.. Den springer i tid, stjæler sætninger fra andre bøger, skifter fortælleform og -køn, gentager episoder og inddrager autobiografiske elementer; hovedpersonen hedder selv Bjørn. Forfatteren Bjørn Rasmussen lader ord og vendinger gå om igen i nye sammenhænge, så de får nye betydninger, hvilket illustrerer det mangfoldige forhold mellem signifié og signifiant og forskellenes konstante spil. Ordet *avocado* indgår flere gange i romanen. Én gang bliver den et symbol på noget, der besidder en kerne, hvilket fortælleren selv begærer. (Rasmussen 2011 : 30) Her læser vi mere i ordet, og det får en anden betydning, end hvad vi normalt tillægger det. Et andet sted indgår avocadoen som det, den i daglig tale er: mad. (op.sit. : 78) Bogen er ikke traditionelt struktureret med en start og slut, da det er muligt at læse det bagerste af bogen først. Forskellige læsninger er altid mulige. Læseren efterlades i en frustreret og forvirret sindstilstand, da ingen traditionelle analytiske spørgsmål kan besvares. Bogen kan ikke sættes på struktur; det er ikke muligt at finde ét centrum.

Tekstens frie, organiske spil demonstrerer Derridas udsagn om betydning som værende aldrig endelig. Romanen afsluttes med en sides blogbogstaver uden punktummer. Den lange ytring slutter midt i en sætning, hvilket igen underbygger tesen om et aldrig afsluttet spil af forskelle og betydninger: ”[...] DER SØNDERDELES I LYS OG REGENERERER I MØRKE SOM ROLIGHED OG INGEN MODSTAND OG”. (op.sit. : 93) *HEHL* gør op med et lineært handlingsforløb. Derrida skriver: ”Den lineære skrifts ophør er netop bogens ophør [...]”. (Derrida

1970 : 181) Romanen eksemplificerer, hvordan et ikke-lineært og ikke-kohærent handlingsforløb medfører, at vi ikke kan finde ét centrum. Denne måde at skrive på er et opgør med den logocentriske tankegang.

Delkonklusion

Den logocentriske tilgang til en tekst udformer sig som bogens struktur og den lineære skrift. Vestlig tænkning er domineret af en søgning efter centrum, hvor betydningen er absolut. Ønsket om at begrænse forskellenes spil er ikke muligt at undgå, da mennesket begærer kohærens og centrum, da det sætter grænser for usikkerheden ved relativitet. Logocentrismens bagside er, at den udgrænser alle modsigende elementer, der ikke passer i strukturen. Disse elementer viser, at én endelig struktur *ikke* er mulig. *HEHL* eksemplificerer den manglende evne til at skabe en struktur, idet en tekst altid vil have et utal af læsninger og betydninger. Alle signifiés vil være signifiants, og sproget henviser til sig selv i det uendelige i kraft af *différance*, hvormed man aldrig kan nå til en absolut forståelse og endelig betydning, som centrummet gør krav på.

Judith Butler: Den heteronormative struktur

HEHL gør op med den logocentriske, lineære skrift, bogens struktur og den dertilhørende søgen efter det centrum og den kohærens, mennesket begærer. Værd at bemærke er, at dette opgør udspiller sig på to niveauer: Tekst og *identitet*.

Den kohærente, entydige identitet

Den konstante udskydelse af betydning i romanen illustrerer fortælleren Bjørns konstante søgen efter en kerne i sig selv. Samfundet har ifølge ham forventning om, at den lykkelige person er det kønnede, det kernede, det hele, jegede jeg: (Rasmussen 2011 : 30) ”Jeg ved ikke, hvorfor jeg bilder mig ind, at jeg skal være sammenhængende [...]”. (Ibid. : 69) Ifølge den poststrukturalistiske kønsteoretiker Judith Butler gælder der i samfundet² en forventning om, at identitet er selvidentisk, vedvarende, enhedslig og internt kohærent. (Butler 2010 : 58)

John Storey skriver om den poststrukturalistiske identitetsforståelse, som Butler også tilslutter sig: ”[...] identity, not as something fixed and coherent, but as something constructed and always in process of **becoming**, but never complete [...]”. (Storey 2003 : 79, egen fremhævelse) En kohærent og entydig identitet er umulig, da identitet er en uendelig produktion. Vores selvforståelse vil aldrig

² Når Butler taler om *samfundet*, sigter hun til moderne vestlige højindkomst samfund med kernefamiliestruktur. I min brug af hendes teori: *Det danske samfund*.

blive endelig eller entydig. Bjørn fortæller i romanen: ”Mit livs historie eksisterer ikke. Dette ved jeg nu. Tidligere bildte jeg mig selv ind, at den lå et sted og vibrerede, min historie, at jeg kunne nærme mig den gennem skriften”. (Rasmussen 2011 : 9) I et interview udtaler Bjørn Rasmussen: ”[...] det [er] altid et umuligt erindringsprojekt at ville forsøge at stykke sin livshistorie sammen. For så snart noget bliver italesat som værende erfaret eller sandt, så kommer en modsat erfaring og gør krav på sandheden”. (Sørensen 14.01.12) Ligesom teksten vil en identitet altid indeholde et uendelig antal af muligheder, og en kohærens er ikke mulig. Samfundet har dog en interesse i at sætte personen på en struktur, hvormed det, der modarbejder det kohærente og centrummet, udgrænses. Samfundets struktur bygges op omkring kønnet, som er det gennemgående konstruktionselement. (Søndergaard 2010 : 35)

En tematisering i *HEHL* er, hvorledes karakteren Bjørn er vildfareet i kønskategoriene. Når fortælleren optræder som jeg-person, præsenteres læseren for tegn, der antyder, at fortælleren både kan være hun- og hankøn: ”Jeg får min første menstruation ved siden af mor, jeg får min første sædafgang ved siden af mor [...] og er hund nok, mand nok, kvinde nok, Bjørn nok til mor [...]”. (Rasmussen 2011 : 45)

Biologisk køn, socialt køn og begær: ”Kønskernen”

Butler argumenterer for, at vi ikke kan tale om identitet uden først at tale om kønsidentitet. Identitetens kohærens er afgjort af, hvorvidt personen formår at udtrykke kohærens i sin kønsidentitet, idet det er gennem kønnet, personen bliver forstået. (Butler 2010 : 59) Samfundet er struktureret om et heteroseksuelt, binært forhold mellem kønnene. Dette udgør en regulerende ramme, der afgør, hvilke individer, der er forståelige: Den heteronormative struktur. Det forståelige køn fastholder relationer af kohærens mellem biologisk køn, socialt køn og begær (op.sit. : 60) og udtrykker et mimetisk forhold mellem socialt og biologisk køn. (op.sit. : 45) Hvis personen er biologisk mand, skal han føle sig som mand og begære kvinder. Kohærens mellem de tre attributter fremstår som personens naturlige *kønskerne* eller substans. (Butler 2010 : 70) Denne forventning om kohærens mellem de tre kønsattributter kommer til udtryk i romanen:

Er der *bund* i ham, er hun *naturlig*. Hvis man er mand i Lemvig og befamler en anden mands lem i Lemvig eller berører det med mund eller anus, må de tilstødende værtshusgæster fremtræde med en tyk fæces, som den opsætsige herefter må nedsvælge. (Rasmussen 2011 : 67)

Det *naturlige* fremstår som overensstemmelsen mellem biologisk køn, socialt køn og begær.

Kønnets performativitet: Personens *becoming*

Butler søger at vise, hvorledes kønskernen er en illusion skabt gennem heteroseksualitetens regulerende praksisser. Hendes pointe er, at vores *becoming* – identitetens konstante tilbliven – ikke skal begrænses af illusoriske forestillinger om kønnet som en urokkelig kerne. Det biologiske køns prædiskursive status fastholder kønnet i et binært forhold, (Butler 2010 : 46) hvorfor Butler først må gøre op med den traditionelle skelnen mellem biologisk køn og socialt køn. Dorte Marie Søndergaard skriver:

Der findes ingen akulturel eller rent biologisk adgang, ingen hverken præ-diskursiv eller præ-praksisformidlet adgang til det kropslige, til det vi kalder natur. Vi møder det kropslige, det biologiske, naturen gennem vore diskurser og handlesammenhænge. (Søndergaard 2000 : 42)

Det er kun relevant at diskutere socialt køn, (Butler 2010 : 193) der ikke bør begrænses til to. (op.sit. : 4) Butler tager udgangspunkt i begrebet *performativitet*: ”At den socialt kønnede krop er performativ, antyder, at den ikke har nogen ontologisk status bortset fra de forskellige handlinger, som konstituerer dens realitet.”. (op.sit. : 227) Den heteronormative strukturs begreb om kønskernen er selv en produktion, og der er ingen kønsidentitet bag udtrykkene for køn. (op.sit. : 71) Kønskernen er en illusion, (op.sit. : 227) og substansontologien er overflødig. (op.sit. : 70) Kønskønhærens fremstår som kønskernen, da relationerne mellem de tre kønsattributter er størket over tid gennem en gentagen stilisering af kroppen, hvorved de producerer en tilsynekommende substans eller en naturlig væren. (op.sit. : 82) Kønnet er en gentagen imitation og citation af en falsk original. (op.sit. : 229) Det er aldrig muligt *endeligt* at blive mand/kvinde, da identitet og køn er en konstant tilbliven. Performativitetsbegrebet betegner, at vi ikke har en entydig, kohærent identitet, på samme måde som *différance* betegner, hvorledes betydning grundet forskellenes bevægelse aldrig er endelig: Intet er forudgivet. Bjørn skriver: ”Jeg er et åbent hylster, modtagelig for hvad som helst [...] hullet til benzin på bilen, jeg påfyldes ustandseligt [...]”. (Rasmussen 2011 : 17)

Strukturen bryder sammen: De ulæselige ekskluderede

Butler mener, at på trods af disse poststrukturalistiske strømninger, er den kønsessentialistiske tilgang til personen stadig gennemgående i samfundet. Det er en overlevelsesstrategi at forsøge at passe ind i sit køn så godt som muligt, da det får konsekvenser ikke at gøre kønnet ”rigtigt”: ”Vi straffer faktisk jævnligt dem, der ikke gør deres køn rigtigt.”. (Butler 2010 : 232) Søndergaard tilslutter sig:

Er individet *ikke* genkendeligt, er han eller hun *for* anderledes, *for* mærkelig inden for en given kulturel kontekst, så vil vedkommende blive mødt med ekskluderende, med ikke inkluderende, kræfter fra omgivelserne. (Søndergaard 2000 : 33)

Personens færden i det sociale felt er styret af et fundamentalt præmis: kulturel genkendelig/forståelighed. Butler beskriver de ekskluderede personer med følgende ord: ”umulige”, ”ulæselige”, ”urealiserbar”, ”uvirkelige” og ”illegitime”. (Butler 2010 : VIII)

Den heteronormative struktur indskrænker virkeligheden, da personers handlingsmuligheder begrænses af deres kønnede krop. *HEHL* problematiserer dette: ”Kan Bjørn forlige sig med at have et ubestemt sind i en bestemt krop?”. (Rasmussen 2011 : 34) Kan Bjørn leve i et samfund uden et tilhørssted i kønnene? (op.sit. : 24) Bjørns søgen efter en kerne synes at mislykkedes. På butleriansk vis er det muligt at argumentere for, at Bjørn ikke kan finde sin kerne, kønnet, og dermed ikke kan være sammenhængende, som samfundet kræver af ham, da kønnet er det centrum, samfundet struktureres om. Bjørn fremstår ulæselig. De personer, der svæver mellem kønnene og ikke kan finde sig til rette i samfundets krav til forståelighed, illustrerer, hvordan virkeligheden *er* foranderlig. De nye udtryk for køn – transpersoner, butch- og femme-identiteter, drags m.fl. – ændrer idéen om, at virkeligheden er en fast størrelse: ”Drag er et eksempel, der er beregnet til at etablere, at ”virkeligheden” ikke er så fast, som vi normalt anser den for at være”. (Butler, XXV) Butler advokerer for, at vi forstår virkeligheden som reviderbar, og at vi skal gentænke kønskategoriene. (op.sit. : XXIV) De nye kønnede udtryk afslører kønskernen som værende en illusion, hvormed der intet belæg er for at dømme folk som ”rigtige” kvinder og mænd. Der er intet sandt eller falsk køn, da kønnet er, hvad man gør, og muligheden for handling er mangfoldig: ”Køn kan hverken være sande eller falske, hverken virkelige eller tilsyneladende, hverken originale eller afledte.” (op.sit. : 235) Idet kønnet ikke er en kerne og dermed ikke har en forudgående natur, er kønskohærensens ikke noget, personen er låst til og af.

Butler søger som Derrida at vise, hvordan den altdominerende struktur ikke er adækvat. I Derrida-termer gælder, at de ekskluderede med alternative kønsudtryk er modsigende elementer, som den heteronormative struktur forsøger at udgrænse. I realiteten undergraver disse selve strukturen, da de viser, at strukturen ikke rummer alt. Kønnets performative og mangfoldige karakter bryder den binære tingsliggørelse af køn, (op.sit. : 212) og afslører strukturen med kønnet i centrum som værende inadækvat. Butler skriver selv følgende om Derridas brud med Saussure:

Det poststrukturalistiske brud med Saussure [...] afviser påstandene om totalitet og universalitet, og antagelsen om binære strukturelle modsætninger, som implicit arbejder på at undertrykke lingvistiske og kulturelle betydningers vedholdende tvetydighed og åbenhed. (op.sit. : 91)

De ekskluderede giver os en forståelse af strukturens kompleksitet. Der findes tvetydighed, hvormed disse kønsudtryk positionerer sig inden for en forhandling af, hvad køn overhovedet er, og hvor det sidder. Forhandlingen foregår gennem en brydning mellem personers forskellige kønsudtryk, (Søndergaard 2000 : 34) hvormed de nye kønnede udtryk bringer et ukonventionelt bidrag til forhandlingen.³ Butlers bidrag til den moderne kønsteori har haft afgørende betydning for den aktuelle kønsforhandling, da queerteori og –aktivisme udsprang af Butlers værk *Gender Trouble*. Queeraktivisterne er aktive forhandlere af en omstyrtelse af det heteronormative samfund gennem en fremhævelse af de modsigende elementer, der afslører strukturen som inadækvat.

Delkonklusion

HEHL drager paralleller mellem Derridas sprogteori og Butlers teori om køn. Bjørns vildfarelse i kønskategoriernes medfører, at han ikke kan finde sin kerne og ikke kan leve op til samfundets forventninger om en kohærent og entydig identitet. Identitet og køn er dog performative; en endelig betydning er umulig, og kønnet er ikke en kerne. Grundet et manglende køn er fortællerens karakter umulig at sætte på struktur ligesom selve teksten, og både fortæller og tekst fremstår ulæselige. En person bliver ulæselig, hvis han/hun ikke passer ind i den heteronormative struktur. Den ulæselige gør dog klart, at samfundets denne struktur er inadækvat og bør dekonstrueres. De modsigende elementer nedbryder strukturen gennem en forhandling af, hvor kønnet sidder.

Retten til selvidentifikation: En forhandling gennem sproget

Mærkbart ved det danske samfunds kønsforhandling er, at den i stor grad udspiller sig på det sproglige niveau, hvorfor det er interessant at diskutere, hvordan sproget er afgørende for personens færden i det sociale felt. Heri ligger muligvis en forklaring på, hvorfor Butler trækker på Derridas dekonstruktion. Diskussionen vil tage udgangspunkt i den ekskluderede eksemplificeret ved den transkønnede⁴. SF-politikeren Morten Norman ytrer: ”I øjeblikket er jeg mest optaget af transpersoners rettigheder. Vi er kommet langt med kampen for homorettigheder, men har en tendens til at glemme T'et i LGBT-betegnelsen.” (Holm 11.09.13)

³ Et konventionelt kønsudtryk vil *også* altid bidrage til forhandlingen af køn. Man kan ikke vælge ikke at udtrykke og forhandle sit køn. (Søndergaard 2000 : 35)

⁴ Denne opgave bruger betegnelsen *transkønnet* frem for *transseksuel*, idet der er fokus på kønsidentiteten.

Den transkønnedes aktuelle situation

En af de afgørende omstændigheder for den transkønnede er vilkåret for juridisk kønsskifte⁵: Heri ligger, at den transkønnede kan få lov til at kalde sig det, han/hun føler sig som, selvom det ikke er i overensstemmelse med det biologiske køn. Det danske juridiske system er struktureret om to køn. I følge *Navnelovgivningen* skal en person have et navn svarende til det biologiske køn, (Thranesen 2013 : 8) og i CPR-nummeret er det sidste tal lige for kvinder og ulige for mænd. (retsinformation.dk (1)) Det juridiske kønsskifte er ikke muligt uden kirurgisk kønsskifte, (justitsministeriet.dk : 1) hvormed kønnet betragtes som værende afgjort af personens biologi:

Personer, der har gennemgået en kønsskifteoperation, får først tildelt et nyt personnummer, når Indenrigs- og Sundhedsministeriets CPR-kontor fra Sundhedsstyrelsen har fået meddelelse om, at **kønsskiftet er helt afsluttet**, uanset om behandlingen har fundet sted i Danmark eller udlandet. (retsinformation.dk (2), egen fremhævning)

En ”rigtig” mand eller kvinde er ham/hende, der formår at imødegå en kohærens mellem socialt og biologisk køn⁶. De juridiske strukturer er selv med til at fastfryse og naturalisere de to køns kategorier, så de fremstår som essenser, (Butler 2010 : 43) hvorfor især den transkønnede har svært ved at færdes i alle administrative og offentlige systemer. (Raun 2012 : 71) Systemets tilgang til den transkønnede afslører samfundets essentialistiske tilgang til kønnet. Kønsskiftet skal være *helt afsluttet*; personen skal have en biologi tilnærmelsesvis lig det køn, han/hun ønsker at passere til. Først da vil samfundet tillade den transkønnede at indtræde i det andet køns domæne og betegnelsesmuligheder.

Anerkendelse gennem sproget

Den transkønnede forhandler om en plads i sproget; om retten til selvidentifikation. Butler skriver: ”[...] frygten for at miste ens plads i kønnet [...] konstituerer en ontologisk krise, oplevet både på seksualitetens og **sprogets** niveau.” (Butler 2010 : XI, egen fremhævning) Den transkønnede står i en gråzone i det sociale som en konsekvens af at befinde sig i en gråzone i sproget. At vores indgang i det sociale felt gennem sproget er struktureret omkring en enten/eller-optik er tydeligt, hvis vi betragter noget så simpelt som de uundværlige stedord *han* og *hun*. En transkvinde udtaler: “For me it’s really important that on a gender level that *she* is used ... *her*.” (youtube.com :

⁵ Ændring af navn og CPR-nummer

⁶ Begæret er ift. den transkønnede ikke så centralt, da følelsen af at være det forkerte køn omhandler kønsidentiteten og ikke seksualiteten.

(15.50)) *Gennem* sproget bliver hun anerkendt og accepteret som den kvinde, hun føler sig som.

Den transkønnedes problemer opstår grundet et entydigt og fastlåst forhold mellem signifiant og signifié. Grundlæggende for vores færden i samfundet er de kategorier, vi placerer hinanden i: ”Hverdagens virkelighed indeholder skemaer over typer, ved hjælp af hvilke vi forstår og ”kan finde ud af” andre, når vi møder dem ansigt-til-ansigt.”. (Berger & Luckmann 1972 : 45) Kønnen er gennemgående element i samfundet og dermed gennemgående kategoriseringsmiddel i vores møde med andre. (Raun 2012 : 70) Gældende for den transkønnede er ifølge Butler: ”[...] selv det at ”se” kroppen kan ikke besvare spørgsmålet: ”Med hvilke kategorier ser man? [...] Når der stilles spørgsmålstejn ved sådanne kategorier, kommer kønnets *realitet* også i krise [...]”. (Butler 2010 : XXIV) Det, vi ser, er ikke det, vi får, og vi ved ikke, hvordan vi skal gå til personen. Kategorien *kvinde* rummer ikke kvinden, der biologisk er en mand, hvormed den transkønnede kvinde bliver ulæselig. Det, der gør en tekst ulæselig jf. Derrida, er den manglende mulighed for at sætte på struktur, som *HEHL* eksemplificerer. Den transkønnede bliver *ulæselig*, da han/hun ikke kan sættes på struktur. Kønskernen er ikke mulig at finde, da den transkønnede ikke lever op til kohærensens. Vores signifikante mand og kvinde passer ikke på den transkønnede, idet han/hun ikke svarer til vores signifiéer mand og kvinde. Den transkønnedes positionering i dagens kønsforhandling gør krav på en anden betydning af begreberne mand og kvinde såvel som han og hun. Signifikante skal kunne dække personer, der ikke lever op til kønskohærensens. Igennem en sådan forhandling kan de naturaliserede køns-kategorier forskydes. (op.sit. : 83) Butler abonnerer i høj grad på Derrida, når hun skriver følgende: ”Diskrepansen mellem betegnende [signifiant] og betegnede [signifié] bliver som et resultat sprogets operative og grænseløse *différance*, der gør alt referentialitet til en potentiel grænseløs forskydning.”. (op.sit. : 91) Begreber er processuelle (op.sit. : 82) og åbne for intervention, hvormed betydningen af begrebet aldrig er endeligt. Den transkønnede er i Butlers teori en subversiv karakter, der afslører kønnets imitative karakter.

Kritisk blik: Den transkønnede som teoretisk pointe

Den aktuelle debat om transkønnede viser to poler: Den transkønnede som subversiv, som hos Butler, og den transkønnede som normativ. (Raun 2012 : 98) Den normative opfattelse er eksempelvis at finde hos Niall Richardson: “[...] the transsexed body does not appeal to queer theory [...] The transsexual’s body has been re-shaped so that it conforms to that of the opposite sex (passes).” (Richardson 2010 : 127) I denne teori reproducerer den transkønnede normerne og bør ikke betegnes som queer. Tobias Raun, kønsforsker på RUC, mener, at den transkønnede i de kønsteoretiske positioner har som formål at indgå som en teoretisk pointe ud fra et analytisk

projekt, hvilket han problematiserer. (Raun 2012 : 379) Han skriver, at tendensen "[...] results in an instrumentalized and truncated reading of trans. The stories are not allowed to breathe [...]" (op.sit. : 99) Transpersonen reduceres, og Raun ønsker at holde fast i flertydigheden, flerstemmigheden og ambivalensen, som den transkønnede indeholder. Han kritiserer Butler for at få den transkønnede til at passe i sin egen struktur for at kan underbygge sin egen pointe om det performative køn. Selvom Butler formår at tænke nyt for at gøre op med en altdominerende, teologiseret heteronormativ struktur, formår hun i bund og grund ikke selv at gøre sig fri af den tilgang til virkeligheden, hun kritiserer. Denne beskrevne tendens understøtter Derridas vigtige hævde om, at menneskets ønske om at begrænse spillet aldrig kan fjernes. En person er altid allerede en del af en struktur, af en virkelighed, foruden hvilken, han/hun ikke ville kunne forholde sig til noget. Fælles for poststrukturalisterne er ønsket om at overskride og sætte sig fri af strukturen. En måde, hvorpå man kan omvælte strukturen og forskyde den, selv værende i strukturen er, som denne diskussion har belyst, at bruge det *gældende* sprog i en forhandling af virkeligheden. Når Butler tilråder en mere åben struktur i samfundet, der ikke indskrænker virkeligheden til to essentielle køn, advokerer hun derfor for en åbning i sproget.

Sprogets forhandlende muligheder

Denne åbning op i sproget tilslutter Spivak i indledning til *Of Grammatology*. Hun argumenterer for, hvordan menneskets trang til at lukke cirklen i højeste grad kommer til udtryk i sproget, hvorfor det er i sproget, cirklen skal åbnes. (Spivak 1976 : 18) Det poetiske sprog bliver for Derrida centralt: "The poet [...] is the man of metaphor: while the philosopher is interested only in the truth of meaning, beyond even signs and names, and the sophist manipulates empty signs [...] the poet plays on the multiplicity of signifieds." (goodreads.com)

Poststrukturalisten Julia Kristeva mener, at poesi og kunst udvider virkeligheden. Hun opdeler *the signifying process* i det semiotiske og det symbolske, hvor det semiotiske er drifternes, følelsernes og instinkternes materialisation i form af stemme og rytme. (Kristeva 1984 : 26) Det symbolske er præget af grammatik, logik og overensstemmelse mellem signifié og signifiant, hvilket ligger til grund for, at mennesket kan gøre sig forståeligt og indgå i det sociale felt. (op.sit. : 49) Overensstemmelsen optræder som en social censur. Kristeva advokerer som Butler og Derrida for, at forholdet mellem signifiant og signifié er for entydigt grundet det symbolskes dominans. Det poetiske sprog formår at lade det semiotiske strømme ind i det symbolske, hvormed sproget åbnes op for betydning. (op.sit. : 64) Gennem det poetiske sprog forskydes den symbolske orden, og gennem den større mangfoldighed bliver den sociale censur formildnet. Med det poetiske sprog, den

ikke-lineære tekst, forhandles hvad, der er kulturelt acceptabelt.

Ikke mærkeligt at queeraktivister benytter sig af poetisk litteratur og kunst i kampen for rettigheder, da det er ekstremt effektivt i en forhandling af virkeligheden. *HEHL* betegnes som queerlitteratur og er et udspil på denne bane, hvorfor romanen har været relevant i denne opgave. Med parallellerne mellem Derridas opgør med den lineære skrift og Butlers opgør med den essentielle kønsforståelse formår *HEHL* at anskueliggøre, hvordan Derridas sprogfilosofi er en af forudsætningerne for Butlers moderne kønsteori baseret på begrebet performativitet. Romanen demonstrerer, hvordan sproget bliver et afgørende, ukonventionelt middel i den aktuelle kønsforhandling. I poesens konstante udskydning af betydning og udefinerbare aspekter formår den at illustrere både Derridas og Butlers pointe med, at betydning aldrig er endelig. Det poetiske og legende spil i *HEHL* understøtter det grundlæggende argument i Butlers moderne kønsteori om, at man aldrig kan blive ”rigtig” kvinde eller mand, hvorfor det ikke er muligt at dømme nogle som forkerte og ulæselige – heller ikke den transkønnede. Med en sådan forskydning af forståelsen af begreberne *mand* og *kvinde*, kan det være, at den transkønnede kan favnes: ”[...] *mand* og *maskulint* [kunne] lige så let betegne en kvindekrop som en mandekrop, og *kvinde* og *feminint* [kunne] lige så let betegne en mandekrop som en kvindekrop.” (Butler 2010 : 45)

Konklusion

Derrida søger gennem sit opgør med logocentrismen at vise, hvordan et selvidentisk centrum med absolut betydning ikke er muligt, da sproget henviser til sig selv i det uendelige. Vi kan aldrig få adgang til fuld betydning grundet forskellenes spil, *différance*. Dette eksemplificeres i hans opgør med bogens logocentriske struktur. Det er ikke muligt blot at finde én enkel struktur i en tekst, da der altid vil være modsigende elementer, der vil bidrage til en ny læsning, hvormed strukturen dekonstrueres. *HEHL* eksemplificerer den konstante udskydelse af betydning med sin manglende diagnosticerbarhed, hvormed læseren efterlades frustreret og forvirret grundet manglende centrum og struktur; romanen fremstår som ulæselig.

Romanens konstante forskydning og udsættelse af betydning illustrerer fortælleren Bjørns konstante søgning efter sin egen kerne. I samfundet gælder, at den forståelige og sammenhængende person har en intern struktur som kohærens mellem socialt køn, biologisk køn og begær. Denne fremstår som en kønskerne, da den er gentaget og stiliseret over tid. Bjørns manglende evne til at være sammenhængende, hel og jeg’et skyldes, at han ikke kan finde sig selv til rette i kønnene. I dagens samfund kan man ikke forstå identitet forud for kønsidentitet, da samfundet er bygget op på

en heteronormativ struktur med kønnet i centrum. De personer, der modsiger identitetsstrukturen og dermed også samfundsstrukturen udgrænses/ekskluderes, da de ikke lever op til forventningen om, hvad en mand og kvinde er. Den transkønnede bliver på denne måde ulæselig, idet han/hun ikke kan sættes på struktur og dermed ikke går ind under kategorien mand/kvinde, som vi forstår den. Ifølge Butler er der intet forudgivet ved kønnet: det er udelukkende performativt og dermed processuelt, hvormed forventningen om kønskohærensens indskrænker virkeligheden og underkender individets mangfoldighed. Identitet er konstant becoming, Det er ikke muligt at dømme nogle som rigtige eller forkerte mænd/kvinder, idet det aldrig er muligt at opnå en endelig betydning af mand/kvinde, da betydning altid udskydes. Dagens nye kønnede udtryk, som den transkønnede, underbygger Butlers tese og viser den heteronormative struktur som inadækvat; de modsigende elementer nedbryder strukturen.

Med ordet *ulæselig* er der kobling mellem sprog og kønsteori: Den manglende struktur både hos teksten og personen resulterer i en usikkerhed og frustration, da man ikke kan betegne, hvad man står overfor. Kønsforhandlingen i dagens samfund udspilles derfor bl.a. på sprogligt niveau, hvilket den transkønnede eksemplificerer i sin kamp for retten til selvidentifikation. Den transkønnede oplever en diskrimination i det sociale felt som resultat af ikke at passe ind i en sproglig kategori. Den transkønnede kræver derfor anerkendelse gennem sproget, hvormed et for snævert sprog bliver problematisk. Det er sproget, vi skal åbne op for at åbne virkeligheden og forskyde den. Queer-romanen *HEHL* illustrerer den sproglige kønsforhandling, da den er et indspil i en højtbrosende kønsdebat om, hvad køn er, og hvor det sidder. Romanen eksemplificerer, hvorfor Derridas sprogteori om betydning som værende aldrig endelig og strukturens manglende øje for kompleksitet er en vigtig forudsætning for Butlers moderne kønsteori. Derrida understreger poesens afgørende rolle i en åbning af sproget, hvilket Julia Kristeva tilslutter sig: Kunsten og det poetiske sprog – opgøret med den lineære skrift – formår at springe rammer, udvide sproget og gøre mulighederne for betydning mangfoldig, hvormed forholdet mellem signifié og signifiant ændres og flertydiggøres. *HEHL* eksemplificerer som et udspil i kønsforhandlingen, hvorfor sprogteorien er vigtig i inklusionen af tidligere ulæselige individer, da det er i sproget, vi kan udvide betydningerne af *mand* og *kvinde*, så de favner flere. Sproget er afgørende for vores færden i det sociale, og dermed er Derridas sprogteori en vigtig forudsætning for Butlers moderne kønsteori.

Kan vi på noget tidspunkt komme ud over strukturen? Tobias Rauns kritik af Butlers subversive forståelse af den transkønnede eksemplificerer, hvordan Butler selv forsøger at få den transkønnede til at passe ind i en struktur og teoretisk pointe, hvormed den transkønnede reduceres.

På samme måde forsøger jeg selv i denne opgave at sætte struktur og analyse på en roman, hvis pointe og formål det er at være udiagnosticerbar. Derrida lader til at have ret i, at menneskets ønske om at begrænse spillet aldrig kan undgås.

Litteraturliste

Litteratur:

- Berger, Peter L & Luckmann, Thomas (1972) [1966], *Den samfundsskabte virkelighed – En videnssociologisk afhandling*, Lindhardt og Ringhof, Kbh
- Butler, Judith (2010) [1990], *Kønsballade*, Forlaget THP, Kbh.
- Dahlerup, Pil (1991), *Dekonstruktion – 90'ernes litteraturteori*, Nordisk Forlag A.S., Kbh.
- Derrida, Jacques (1991) [1972], "Différance" i *A Derrida reader* (1991), Columbia University Press USA, s. 61
- Derrida, Jacques (1970) [1967], *Om Grammatologi*, Universel Trykkeriet A/S, Kbh.
- Derrida, Jacques (1972) [1967], "Structure, Sign and Play in the Discourse of Human Sciences" i *The Structuralist Controversy* (1972), John Hopkins Press, London, s. 218
- Kristeva, Julia (1984) [1974]: *Revolution in Poetic Language* in Roudiez, Leon S., Columbia University Press, New York
- Rasmussen, Bjørn (2011), *Huden er det elastiske hylster der omgiver hele legemet*, Gyldendal, Gylling
- Raun, Tobias (2012), *Out Online: Trans Self Representation and Community Building on YouTube*, PhD Dissertation, Roskilde Universitet, Roskilde
- Richardson, Niall (2010), *Transgressive Bodies – Representation in Film and Popular Culture*, Ashgate Publishing, UK
- Spivak, Gayatri Chakravorty, (1997), "Translator's Preface" i *Of Grammatology*, Derrida, Jacques (1997) [1967], Hopkins University Press, Baltimore & London, s. 1.
Kan hentes på:
http://www.mohamedrabee.com/books/book1_3997.pdf
- Storey, John (2003), *Inventing Popular Culture: from folklore to globalization*, Blackwell Publishing, UK
- Søndergaard, Dorte (2000), *Tegnet på kroppen*, Københavns Universitet: Museum Tusulanums Forlag, Kbh.

Hjemmesider:

dr.dk – Læsegrupper: Bjørn Rasmussen: Jeg skriver på lyd og stoflighed. Available:

<http://www.dr.dk/Nyheder/Kultur/Laeseclubber/Testklubben/Interviews/>

[2013, 10.11.13]

goodreads.com – Jacques Derrida – Quotes. Available:

http://www.goodreads.com/author/quotes/4132.Jacques_Derrida)

[2013, 15.11.13]

justitsministeriet.dk - Kommisorium for tværministeoriel arbejdsgruppe om udmøntning af regeringsgrundlagets afsnit om kønskifte. Available:

<http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Ministeriet/Raad/Koensskifte%20Kommisorium%20-%20JM.pdf>

[2013, 15.11.13]

retsinformation.dk (1) - Bekendtgørelsen om folkeregistrering mv., kapitel 1, stk. 2. Available:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=10751#K1>

[2013, 28.11.13]

retsinformation.dk (2) - Vejledning om folkeregistrering følgende, stk. 2.1.3. Available:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=10811>

[2013, 28.11.13]

youtube.com -, Transgender Basics - Gender Identity Project (GIP), 10.08.2009. Available:

<http://www.youtube.com/watch?v=UXI9w0PbBXY>

[2009, 03.12.13]

Artikler:

Holm, Frank (11.09.13), ”Mød en LGBT-kandidat: Morten Norman (SF) Lyngby-Taarbæk”, *Out & About* [Online Artikel]

Kan hentes på:

<http://www.out-and-about.dk/visnyhed.asp?id=4613#.Up24BpFheJw>

Nexø, Tue Andersen (10.11.11), ”Et behårdt og muterende køn”, *Information*, (20.11.11) [Online Artikel]

Kan hentes på:

<http://www.information.dk/279656>

Sørensen, Rasmus Bo (14.01.12), ”Et ubestemt sind – i en helt bestemt krop”, *Information*, (14.01.12) [Online Artikel]

Kan hentes på:

<http://www.information.dk/290431>

Thranesen, Tina (24.02.13), Love, bekendtgørelser mv., som i dag regulerer transkønnedes forhold, Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner, København K

Kan hentes på:

http://www.lgbt.dk/uploads/media/Love_mv_beroert_af_LGBT_Danmarks_transpolitik_20130224.pdf